AYLIK MİZAH DERGİSİ • YIL : 9

KASIKATÜR

SAYI : 107 • ŞUBAT / 2002

AMCABEY

AKLA KARA

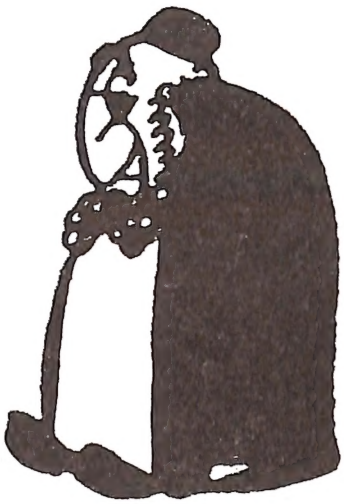

SALAMON

DALKAVUK

YENİ ZENGİN

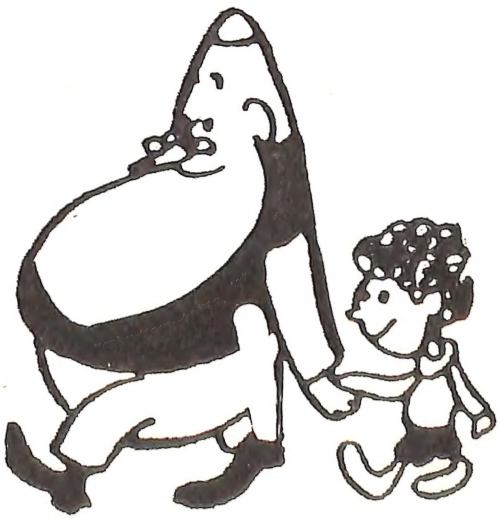

DEDE İLE TORUN

SAHİBİ VE YAYIN YÖNETMENİ
KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ
ANKARA TEMSİLCİLİĞİ ADINA
METİN PEKER

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
MURAT ÖZMENEK

YAYIN KURULU

ALİ FUAT SÜER
BÜLENT OKUTAN
CUMHUR GAZİOĞLU
OKTAY BİNGÖL
ORHAN TÜLEYLİOĞLU
MURAT SAYIN

KATKIDA BULUNANLAR

ALİ ULVİ ERSOY
ALİ ŞUR
ALİ HERKÜL ÇELİKKOL
ALİ ŞÜKRÜ FİDAN
AHMET ERKANLI
AKIN ÖNDER
BAYRAM ALİ KARA
BURHAN ÖZOYAL
CEM KENAN ÖNGÜ
CEMAL ARIĞ
CEZMİ ERMİŞ
CİHAN DEMİRCİ
ERDOĞAN BAŞOL
ERDOĞAN KARAYEL
ERAY ÖZBEK
ERCAN BAYSAL
ERGÜL AKTAŞ
EROL ÖZDEMİR
HASAN SEÇKİN
HASAN TAHSİN
HASAN UYSAL
HÜSEYİN ATABAŞ
HÜSEYİN TANYERİ
GÜNGÖR KABAKÇIOĞLU
İSMET LOKMAN
KADİR DOĞRUER
MUHİTTİN KÖROĞLU
MUSTAFA BİLGİN
NECATİ ABACI
NURİ BİLGİN
OĞUZ GÜREL
OHANNES ŞAŞKAL
ORHAN ENEZ
ÖZCAN ÇALIŞKAN
TAYFUN AKGÜL
TONGUÇ YAŞAR
SEÇKİN TEMUR
SERDAR ÇAKIRER
YENER ÇAKMAK
YİĞİT ÖZGÜR

DERGİ TEMSİLCİLİKLERİ
Bursa/Mümin Bayram/İzmir·Cem Koç/
Trabzon·Adnan Taç/Sinop·Seyit Saatçi
Zonguldak·Kürşat Coşkun

DİZGİ: DAMAR LTD. ŞTİ. · ANKARA
Özveren Sok. 3/8 Demirtepe Tel: 0.312. 232 01 11

BASKI: KUBAN MATBAACILIK YAYINCILIK · ANKARA
Matbaacılar Sitesi 558. Sok. No:20 Tel: 0.312. 395 20 70

İRTİBAT VE YAZIŞMA ADRESİ:
Konur Sok. 31/10 Kızılay-ANKARA Tel-Faks: 0.312. 417 37 28

POSTA ÇEK NO: 104902 METİN PEKER
Altı Ay: 24.000.000 TL - Bir Yıllık: 48.000.000 TL.
Altı Ay: 30.000.000 TL. Bir Yıllık: 60.000.000 TL.(Resmi Dairelere)

KAPAK KARİKATÜRÜ: GÜNGÖR KABAKÇIOĞLU

Karikatür Dergisi'ndeki eserler yazılı izin alınmadan kesinlikle yayımlanamaz.

CEMAL NADİR 100 YAŞINDA

(1902-2002)

Modern anlamdaki Türk karikatürünün kurucusu olan Cemal Nadir Güler 100 yaşında!.. Ülkemizde karikatür ilk kez onunla birlikte yepyeni bir döneme geçmiş, hayatın içerisindeki o önemli işlevini ilk kez onunla tatmaya başlamıştır...

Bulgaristan göçmeni bir ailenin çocuğu olarak 1902 yılında Bursa'da doğan Cemal Nadir Güler, olanakları elvermediği için ortaokuldan sonra tabelacılık, makinistlik, gezici öğretmenlik gibi pek çok işte çalışmış... İlk karikatürü 18 yaşındayken 1920 yılında Sedat Simavi'nin çıkardığı "DİKEN" dergisinde yayımlanan Cemal Nadir, 1926'dan sonra İstanbul'a gelerek çizmeyi sürdürür ve 1928 yılında "AKŞAM" gazetesinde günlük karikatür çizmeye başlar. 1930'da yeni bir gazete çıkar: "SON POSTA"... Cemal Nadir bu gazetede ülkemizdeki ilk yerli bant-karikatür tiplemesi olan "AMCABEY"i günlük olarak çizmeye başlar... 1932 yılında da "AMCABEY'E GÖRE" adlı ilk karikatür albümünü yayımlar ki, bu albüm de ülkemizde yayımlanan ilk karikatür albümü olarak karikatür tarihimizdeki ilklerin arasına geçer. Cemal Nadir Güler, "Amcabey"in yanı sıra; "Akla Kara", "Dalkavuk, "Dede ile Torun", "Salamon", "Yeni Zengin" gibi pek çok çizgi tip yarattı. 2. Dünya Savaşı yıllarında Cumhuriyet gazetesinde çizerliğini sürdüren Güler, 1941'de Vedat Günyol ile birlikte "ARKADAŞ" adlı çocuk dergisini, 1942-1944 yılları arasında ise "AMCABEY" adlı mizah dergisini yayımladı. Bu dergide özellikle genç karikatürcülere çizme imkânı tanıyarak, onların ilk çizgilerini yayımlayarak bu konuda da "öncülük" etti... Cemal Nadir güler kısacık ömrüne pek çok şey sığdıran çok üretken bir sanatçıydı. 10 kadar karikatür albümü yayımlandı. 5 kez karikatür sergisi açtı. ABD'deki sergisi büyük ilgi gördü... Ona ait bir başka yenilik de karikatür çizerlikle yetinmedi onun yazarlık yönü de vardır... Ankara Radyosu için çeşitli skeçler yazmıştır. "Yüz Karası" adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sergilenmiştir. Cemal Nadir Güler en verimli çağında, daha 45 yaşındayken, 27 Şubat 1947'de aramızdan ayrılır...

Cemal Nadir Güler'in Türk karikatürüne getirdiği yenilikleri sıralamak bile sayfalar tutabilir... Adı; **"1950 Kuşağı"** diye anılan çizerlerin ortaya çıkmasında onun çok büyük rolü vardır. Cemal Nadir usta, 1950 kuşağı çizerlerinin çoğunun kendini **"örnek"** aldığı, onu taklit ederek gerçek çizgisini bulduğu **"öncü"** bir isim olmuştur!.. Ama en önemli söylenecek cümle belki de şudur: **"O ülkemizde karikatürü sevdirmeyi başaran modern anlamda ilk Türk çizeridir!"** Gerçekten de Cemal Nadir'in gerçekleştirdiği en önemli atılım; karikatürü halkın günlük yaşamına sokmayı başarması, onu kitlelere fazlasıyla sevdirmesidir. Bu durum erken yaşta gelen ölümüyle daha da önem kazanır. İstanbul'da ilk kez çizerin tabutu arkasından binlerce İstanbullu gözyaşları denizi içerisinde yürümüştür... O ana kadar ülkemizde görülmüş bir şey değildir... Onun ölümü halkı gerçekten çok sarsmış, çok üzmüş ve bir süre sonra İstanbul'da Cağaloğlu yokuşundaki bir sokağa adı verilmiştir: Cemal Nadir Sokağı...

Bakın, 1947 yılında "RADYO" adlı dergide yayımlanan bir yazısında Cemal Nadir Güler karikatür anlayışını nasıl anlatıyor: **"Ben karikatürü bir güzel koku gibi insana bir an zevk verdikten sonra elde bir bo şişe veya sarı bir leke bırakıp havaya karışan bir marifet olmaktan başka türlü anlıyorum. O ne palyaçoluktur, ne de göbek attıran, çeneleri ağrıtan kahkahadır. Bence karikatür, insan beyninin muhtaç olduğu tebessüm ve tefekkürü (düşünceyi) temin eden bir güzel sanat olmalıdır..."**

Bizler **KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ** yönetim kurulu olarak; üyelerimizin de katılımıyla 2002 yılını **"CEMAL NADİR YILI"** ilan ediyoruz!.. Bu konuda medyanın ilgisini ve desteğini bekliyoruz!.. **Cemal Nadir Güler**'le ilgili yapacağınız her haber Türk karikatürüne de bir hizmet olacaktır...

Karikatürcüler Derneği olarak 2002 yılı boyunca gerçekleştireceğimiz pek çok etkinlikte; onu unutan ya da pek tanımayan, hatta adını bile duymamış kitlelere, genç kuşaklara **CEMAL NADİR GÜLER** ustayı tanıtmaya çalışacağız. 2002 yılı içerisinde çeşitli yayınlar gerçekleştirerek **"AMCABEY"**in yaratıcısını 100. yaşında layık olduğu sevgiyle anacağız!..

Biliyorsunuz 2002 aynı zamanda, yine doğumunun 100. yılı olması nedeniyle **"NÂZIM HİKMET YILI"** da ilan edilmiştir... Gelin; 2002'de bir dev şair **Nâzım Hikmet**'le birlikte, bir dev çizer **Cemal Nadir**'i 100. yaşlarında beraber analım!.. Gelin Türk karikatürünün gerçek kurucusuna hiç olmazsa 100. yaşında **SAHİP ÇIKALIM!..**

Katkısı olacak herkese şimdiden en içten teşekkür ve sevgilerimizle.

Cihan DEMİRCİ *(Karikatürcüler Derneği Genel Sekreteri)*

100. Yılında

CEMAL NADİR GÜLER BİR EĞİTİCİ İDİ

■

İbrahim Ersaraç

"Tarihinde bir Nasrettin Hoca, bir Karagöz yaşayan Türk mizahını, Türk nükte ve çizgileriyle ifade etmektir." diye sanatını tamamlayan büyük karikatür öğretmenimiz 1902 yılında Bursa'da doğdu.

1947'de, 45 yaşında, çok genç döneminde ve en verimli bir çizgiye ulaşmışken aramızdan ayrıldı.

Çocukluğunda çok sıkıntılı evrelerden geçti. Kendini bulmaya başladığı bir sırada Bursa Millî Eğitim Müdürlüğü ona yedi ilkokulun resim öğretmenliğini verdi.

Bu görev onu onöre etti. Çok sevdiği resim çalışmalarını çocuklarla birlikte yürüttü; bildiklerini o körpe dimağlara aktarmaktan büyük haz duydu.

Geçimi için, suluboya pasajlar yanında harf devrimi ile artan tabela çalışmalarını da birlikte sürdürdü. Bu araa büyük bir aşkla çizdiği karikatürlerini de İstanbul'daki dergilere göndermeyi ihmal etmiyordu.

Nihayet, daha önceleri uğradığı ve iyi izlenimler bıraktığı İstanbul'daki AKŞAM gazetesinden her gün bir karikatür çizmesi için aldığı bir mektup hayatında bir dönüm noktası oldu.

Kısa bir tereddütten sonra sanatçı tası tarağı toplayıp İstanbul'un yolunu tuttu. 1928 yılından itibaren uzun yıllar Akşam gazetesinde günlük karikatürleri ile kısa zamanda kendini basın alemine ve dikkatli izleyicisine kabul ettirdi.

Düşündüğü yenilikler arasında ilk olarak "Amcabey" tipini yarattı. Derken "Akla Kara", "Dede ile Torun", "Salamon", "Harp Zengini" birbiri ardından geldi.

Özellikle "Amcabey"i bantlar halinde her gün çizerek çok sevdirdi ve adeta onunla bütünleşti. Cemal Nadir denince Amcabey akla geliyordu.

Melon şapkası, küçük bastonu, göbekli hali ile çok sevimli olan Amcabey, monokl gözlüğü ardından olaylara bakarak halkın tercümanı olmuştu. Halkın her derdine eğilen ve onun vicdanı, tepkisi, hakemi gibi olup çizgiye dökülen bir dilekçe konumuna bürünerek sembolleşmişti.

Düşündürerek güldüren, kimi zaman buruk bir tebessüm yaratan mizah anlayışı ile Cemal Nadir ödün vermeden dürüst bir kimliğe bürünmüştü!

Rodin, "Bir heykeli yokuştan yuvarlayın, aşağıda kalan ne ise esas heykel odur." der. Yersiz detaydan arınmış ve yerli yerine oturmuş parçalardan oluşan kompozisyonlarla Cemal Nadir'in her karikatürünü gördüğümde bu tanımı hatırlarım.

Başlarda eğiticiliğe değinmiştik. Akşam'dan sonra da en verimil çalışmalarını verdiği Cumhuriyet gazetesinde iken "Arkadaş" ve "Amcabey" dergilerini de çıkartıp yönetmişti. Buralarda günümüz çizerlerinin birçoğuna olanaklar vererek gelişmelerini sağlamış, onları maddî yönden de gözetmiştir.

Selma Emiroğlu kendisine getirildiğinde ondaki cevheri keşfedip yetiştirmiş ve Amcabey dergisinde ona öğretmenlik yapmıştır. Yıllar sonra da ustalaşan bu genç kızı 1944 yıllarında neşriyata başlayan "Doğan Kardeş" dergisinde Vedat Nedim Tör'e teslim etmiştir.

Selma Emiroğlu yıllarca burada çalışarak "Karakedi Çetesi"ni şiirsel çizgileriyle geliştirerek ilk kadın karikatüristi sıfatına kavuşmuştur.

Daha birçok karikatürcü Cemal Nadir'e öykünerek onun eserlerinden aldıkları heyecanla yetişmiştir.

Kırk beş yaş gibi kısa ömrü içinde binlerce karikatür çizmiş, albümler çıkarmış, radyolara skeçler, hikâyeler yazmış, yağlıboya ve suluboya resimler çizmiştir.

Yazdığı bir oyun da İstanbul Tiyatroları'nda temsil edilmiştir. Böyle çeşitli yönleriyle bol eser veren nadir sanatçılardandı Cemal Nadir...

Bıraktığı eserleri, dahiyane nükteleri ile bizi ne kadar çok güldürdü ise, öldüğü gün de hayranlarını o kadar çok ağlatmış, milletçe duyulan teessür, yarattığı neşeyi gölgede bırakacak kadar büyük olmuştur.

Nedense bizde hâlâ ilmin, sanatın ve sanatçının gereği kadar kıymeti bilinmiyor, yıllar içinde unutulmaya bırakılıyor...

2002 yılı, 1902'de doğan sanatçımızın 100. yaşı. Kalplerimizde yaşayan sevgisiyle onun için ne yapsak azdır!

Saygı ile anıyor, 100. yılını kutluyoruz.

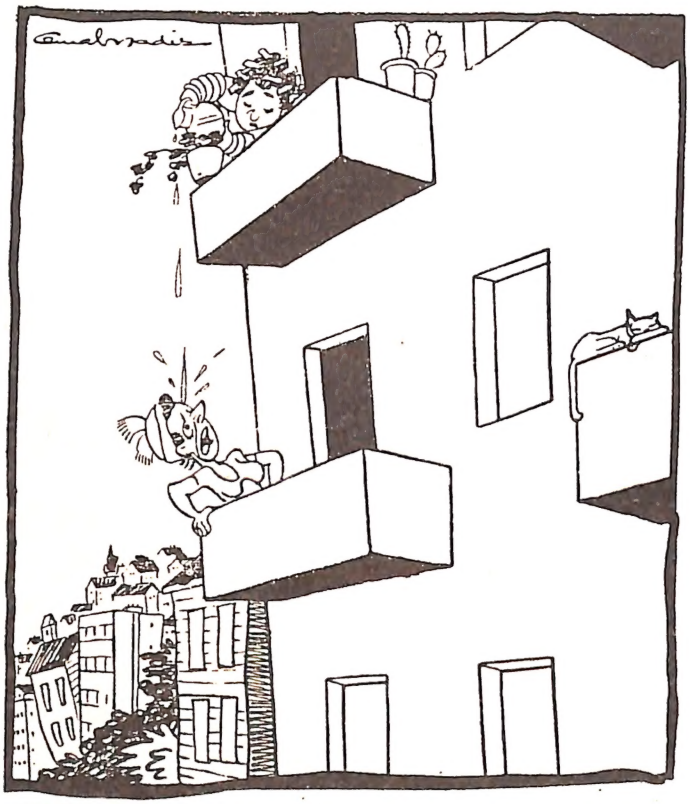

Alttaki — Kadın, kadın sen bizimle pek uğraşma!... Biz namuslu aileyiz!... Benim kocam seninki gibi günde on bin lira kazanmıyor!...

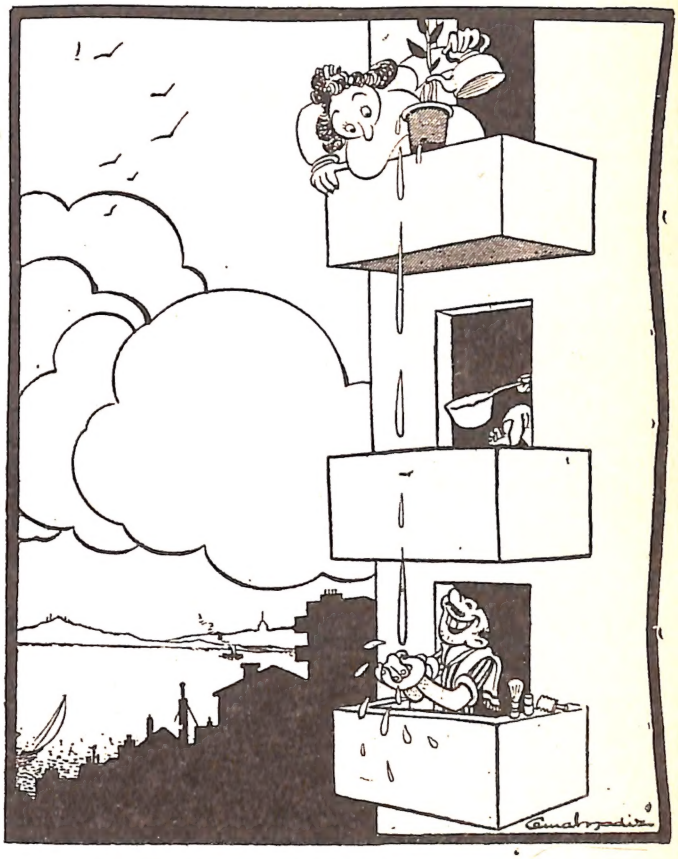

KADIKÖYLÜLER ARASINDA :

Alttaki — Teşekkür ederim komşucum!..

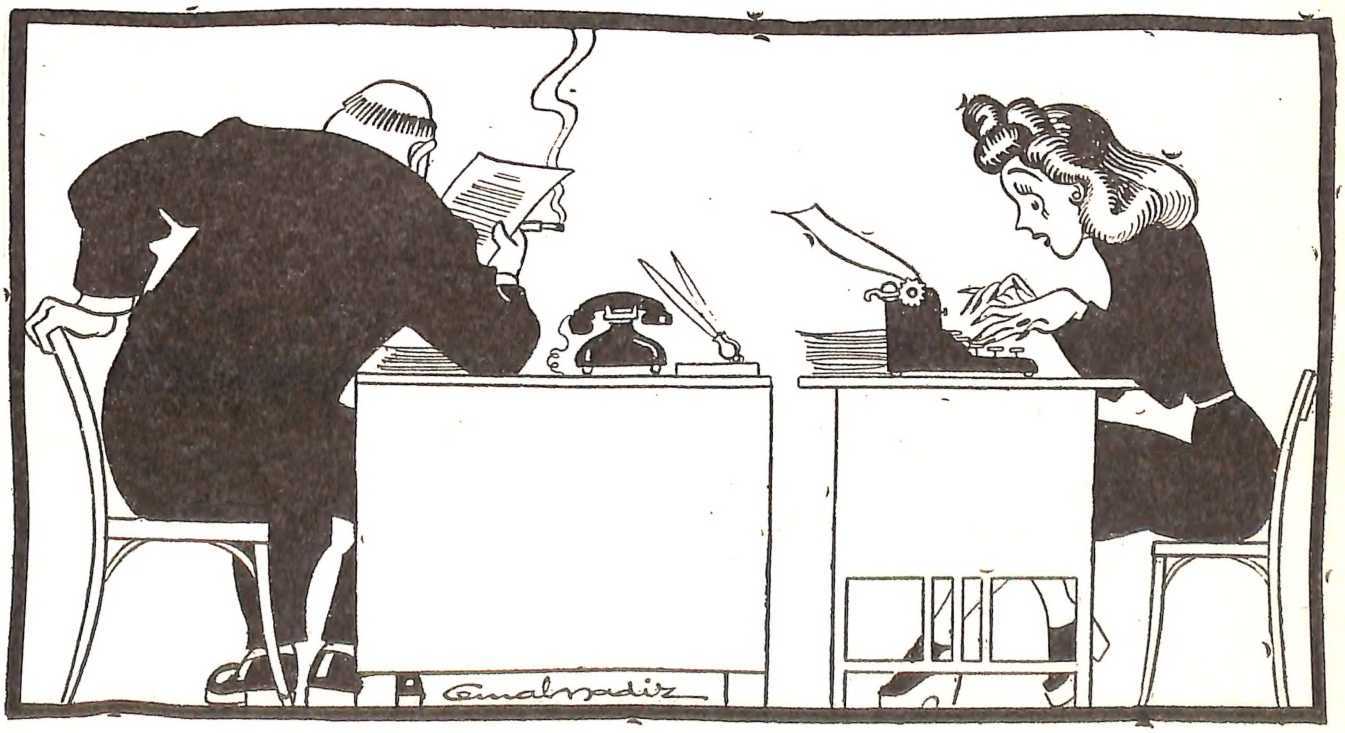

Tekel müdürü — Neredeyiz kızım?..

Daktilo — Diken üstünde bayım!.

(3-3-946)

ZAHİR GÜVEMLİ'DEN "CEMAL NADİR GÜLER" ANISI

■

Güngör Kabakçıoğlu

2 Şubat 2002'de İstanbul Cumhuriyet Kitabevi'nde, Karikatürcüler Derneği'nin tertiplediği "Cemal Nadir Güler 100 Yaşında" etkinlikleri çerçevesinde yapılan söyleşide Güngör Kabakçıoğlu'nun yaptığıkonuşma.

Geçen ay Yapı dergisinin yazı işlerine "20. yüzyılda Türk karikatürü" sayfaları için 2002 yılı aralık ayı sonuna kadar yayımlanacak sanatçıların biyografi ve karikatürlerini bıraktım. Onlara, Karikatürcüler Derneği'nin 2002 yılını, 1902 doğumlu karikatürcü "**Cemal Nadir Güler 100 yaşında**" adı altında etkinliklerle anacağını ve kutlayacağını söyledim. Büyük şair **Nâzım Hikmet** de 1902 doğumlu. O da "**Nâzım Hikmet 100 yaşında**" adı altında etkinliklerle anılıyor ve kutlanıyor. Biri edebiyatımızın, öteki karikatür sanatımızın iki yıldızı. Aynı yıl doğan bu iki büyük sanatçıyı saygı ve sevgi ile andıktan sonra dergideki arkadaşlarımın yanından ayrıldım.

Sonra çok sevdiğim 6 Mart 2002'de 90 yaşına girecek olan Işık Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenim karikatürcü, ressam Zahir Güvemli'yi ziyarete gittim. Mart ayı içinde Karikatür ve Mizah Müzesi'nde açacağımız "**Zahir Güvemli 90 Yaşında**" karikatür sergisi çalışmaları hakkında bilgi verdikten sonra kendisinden Cemal Nadir ile olan anılarını anlatmasını istedim. O da hemen kâğıdı kalemi elime tutuşturdu. O söyledi ben yazdım. İşte Güvemli'nin dilinden Cemal Nadir Güler:

Yıl 1927. Ben henüz 14 yaşındaydım. İstanbul Erkek Lisesi'nin 9. sınıfında okuyorum. O sırada öğrenci olduğum için gazetelerle pek ilgim yok. Bir tanesi Akşam gazetesi müstesna. Çünkü orada Cemal Nadir imzalı resimler, karikatürler çıkıyor. Günün birinde Akşam gazetesi gençler arasında bir yarışma açıyor, heves duyan herkes bu yarışmaya iştirak ediyor, tabiî ben de... Aradan bir aya yakın bir zaman geçtikten sonra postadan adıma yazılan bir mektup çıktı. Ben yarışmayı filan unutmuşum. Zarfın içinden adıma yazılan bir mektup çıkınca şaşırdım. Hemen Akşam gazetesi antetli kâğıdın imzasına baktım, Cemal Nadir. Karikatürlerini görüp sanatına hayran olduğum Cemal Nadir, bana mektup yazsın, inanılır gibi değil. Mektupta şunlar yazılı: "Zahir bey, gönderdiğiniz resmin yalnız mandası ve mantacısı gayet güzel. Size de resime istidat var, bu yolda devam edin, yalnız kartpostallardan kopya edecek yerde canlı modeli tercih ederseniz daha iyi olur." Cemal Nadir'in bu tesbit dolu sözleri bana öyle tesir etti ki, beş sene sonra portre ressamı olmaya karar verdim ve ilk resmimi Dr. Fethi Erhan'ın resmini yaparak işe başladım. Bu resim bana modellik eden Fethi'dedir.

Ondan sonra tahsil hayatım. Edebiyat Fakültesi'ne gidip edebiyat öğretmeni olarak devam etti. Fakat resmi hiçbir zaman bırakmadım. Eski tabirle zülmetalik dedikleri tarzda hatta daha fazla olarak devam etti.

Aradan beş altı sene geçti, Cemal Nadir ile tanıştık. Bir gün Babıâli yokuşunu tırmanırken Cemal Nadir'e rastladım. O harikulade yüzüne yaraşan tebessümle beni unutmadığını ima ederek, nasıl haklı değilmiymişim deyişini aradan geçen bunca seneye rağmen hâlâ hatırladığını, yani hâlâ o mektubu yazdığı resim heveslisi genci hatırladığını anladım. Çünkü ben de o arada Yeni Adam gazetesinde, Haber gazetesinde, Akbaba dergisinde karikatür yapıyordum. Cemal Nadir ile tanışıklığımız dostluğa dönüştü. Ben tabiaten çekingen bir adam olduğum için, Cemal Nadir'le esas itibariyle son derece mahçup tabiatta olduğundan bu dostluk böylece devam etti gitti. Sonra Cemal Nadir işi ilerletti. Kendi yarattığı tiplerden biri olan Amcabey adlı mizah dergisini çıkarttı. Ben ona elimden geldiği kadar yardımcı oluyordum. Karikatür alanında değil, yazılarımla.

Cemal Nadir gayet espri sahibi bir insandı. Bir gün dostlarından biri Babıâli yokuşunda ona rastlamış ve "Hayrola üstad, Karadeniz'de gemilerin mi battı? Bu ne hal, hiç yüzün gülmüyor. Halbuki senin soyadın Güler değil mi?" demiş ve şu cevabı almıştı. "Evet ama ben Nadir gülerim."

Boyacı — Güzel hatırınız için on liraya ve istediğiniz renge boyarım!.. Haftaya hazırdır!.

Müşteri — Amma yaptın ha, Babıâli caddesinde koca insanları beş dakikada boyuyorlar... Hem de on kuruşa!...

— Memleketimizde beş saatte bir cinayet işleniyormuş!..

— Bizim ahlâk meselesi nüfus meselesi oldu artık desene!...

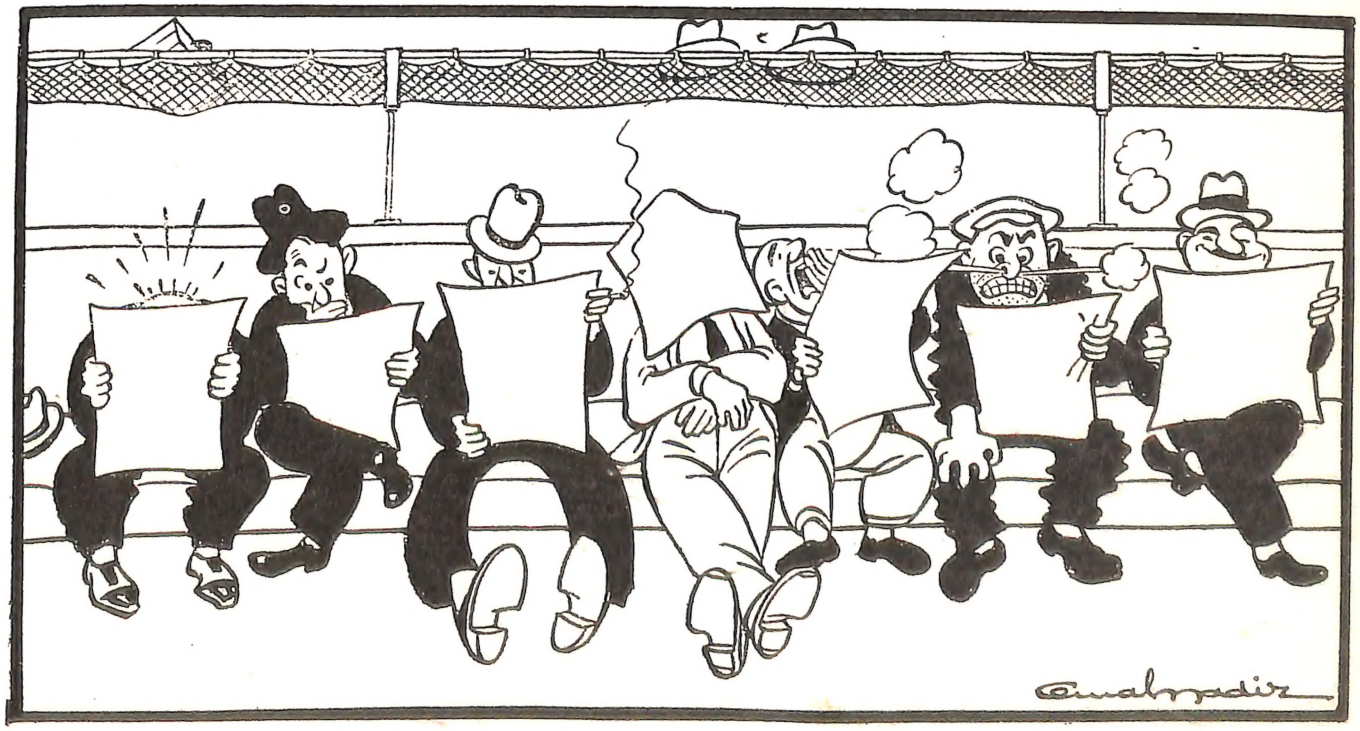

Hepsinin de okuduğu seçim havadisi ama gazeteleri başka!..

CEMAL NADİR

Meşhur ve merhum karikatür üstadı **Cemal Nadir Güler**'in orta tahsili bile yoktu; Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmek istedi; imtihanda kazanamadı, mümeyyizler arasında ressam **İbrahim Çallı** da vardı. Senelerden sonra **Cemal Nadir** büyük şöhret yaptı; bir gün Ankara'da bir dosutunun sofrasında **İbrahim Çallı** ile karşılaştılar. **Cemal Nadir** ona imtihanı hatırlattı. **İbrahim Çallı** şöyle dedi:

— Seni Akademiye almamakla pek isabet ettiğimi sonra daha iyi anladım. Kabul etseydik sayısı pek kalabalık olan ressamlar arasına bir de Cemal Nadir karışacaktı; fakat memleket, sanatında tek, büyük bir karikatüristten mahrum kalacaktı.

Cemal Nadir bir gün âdeti olduğu üzere tramvayda ayakta gidiyordu. Yanında tanımadığı bir adam onun bir gazetedeki karikatürüne bakınca kahkahayı bastı; üstadla yanyana seyahat ettiğinden habersiz, karikatürü ona göstererek:

— Köpoğlu, amma da yapmış ha!..

diye bir iltifat savurdu; **Cemal Nadir**:

— Hakkınız var!..

dedi ve gülümsedi.

Arkadaşımız **Hilmi Yücebaş** son günlerde **"Bütün Cepheleriyle Cemal Nadir"** isimli mükemmel bir eseri yayınladı; bu kitapta merhum üstad hakkında elli kadar muharririn yazdığı yazılar var; **Cemal Nadir**'in çeyrek asırda yaptığı yüzlerce karikatür de sayfalara serpilmiştir. Bunlardan biri üç resimden mürekkeptir; ilk resimde takvim temmuzun birinci gününü gösteriyor ve aylıklı adam zengin bir sofra başındadır; altında şu yazı okunuyor: **"Ye, iç, anma gam-ı ferdayı."** İkinci resim ayın on beşine aittir; adamcağız biraz peynir ekmek ve karpuz yiyor. Altındaki yazı şudur: **"İşten artmaz, dişten artan."** Ayın otuzunda ise adamcağızın önünde iki bardak su vardır ve resmin altında şöyle yazılmıştır: **"İki su bir ekmek yerini tutar."**

Birçok işçiler ve memurlar için bugün de hal böyledir.

Bir misafir asık yüzlü bir ev sahibine duvardaki güler yüzlü resmi göstererek soruyor:

— Bu resim sizin mi?

Öteki cevap veriyor:

— Evet... Umum müdür olmazdan evvelki resmim...

İşporta ile mal satan iki satıcıdan biri bağırıyor:

— Haydi yerli malı, Hindistan Cevizi, Arabistan fıstığı, Şam kayısısı...

Pencereden bakan bir kız sokaktan geçen şık bir kadını göstererek annesine soruyor:

— Allah Allah!.. Elli lira aylıklı bir adam altmış lira verip kızına mantar iskarpini nasıl almış?

— Ben bilmem, babana sor, o bilmece meraklısıdır.

Bir çocuk, dudaklarını boyayan annesine soruyor:

— Dudaklarına sürdüğün şey, karın doyurur mu?

— Doyurmaz ama tok gösterir!

Cemal Nadir'in karikatürlerinde bütün bir devrin dünün ve bugünün içtimaî, siyasî, edebî ve hatta ilmî havasını bulmak mümkündür.

O öldü, mezarını henüz yapamadık, fakat Hilmi Yücebaş kitap halinde bir anıt kurdu.

Kadircan Kaflı - *Yeni Sabah, 2.1.1951*

Dinleyici — Sen bilirsin üstad, bu şarkı hangi makamdandır?.
Sabık radyo san'atkârı — Devlet makamından!.. **(24/10/1945)**

mizah dosyası
cihan demirci

CEMAL NADİR 100 YAŞINDA

*Sevgili **KARİKATÜR** dergisi dostları, **MİZAH DOSYASI**'na bu ay modern anlamdaki Türk karikatürünün kurucusu olan **CEMAL NADİR GÜLER**'i konuk ediyoruz... 1902 doğumlu **Cemal Nadir Güler**, 2002 yılında **100 YAŞINA BASIYOR!** Bu büyük ustayı doğumunun 100. yılında sevgiyle anıyoruz!..*

Cemal Nadir Güler; 100 yaşında!.. Aslında Türk karikatürünü; **"Cemal Nadir'den öncesi"** ve **"Cemal Nadir'den sonrası"** diye iki bölüme ayırmak hiç de yanlış olmaz... Çünkü modern anlamda Türk karikatürünün kurucusu odur... Ülkemizde karikatür ilk kez onunla birlikte yepyeni bir safhaya geçmiş, hayatın içerisindeki o önemli işlevini ilk kez onunla tatmaya başlamıştır...

Bulgaristan göçmeni bir ailenin çocuğu olarak 1902 yılında Bursa'da doğan **Cemal Nadir Güler**, olanakları elvermediği için ortaokuldan sonra tabelacılık, makinistlik, gezici öğretmenlik gibi pek çok işlerde çalışmış... İlk karikatürü 18 yaşındayken 1920 yılında Sedat Simavi'nin çıkardığı "**DİKEN**" dergisinde yayımlanan **Cemal Nadir**, 1926'dan sonra İstanbul'a gelerek çizmeyi sürdürür ve 1928 yılında "**AKŞAM**" gazetesinde günlük karikatür çizmeye başlar. 1930'da yeni bir gazete çıkar: "**SON POSTA**"... **Cemal Nadir** bu gazetede ülkemizdeki ilk yerli bant-karikatür tiplemesi olan "**AMCABEY**"i günlük olarak çizmeye başlar... 1932 yılında da "**AMCABEY'E GÖRE**" adlı ilk karikatür albümünü yayınlar ki, bu albüm de ülkemizde yayımlanan ilk karikatür albümü Cemal Nadir Güler, "**Amcabey**"in yanı sıra; "**Akla Kara**", "**Dalkavuk**", "**Dede ile Torun**", "**Salamon**", "**Yeni Zengin**" gibi pek çok çizgi tip yarattı. 2. Dünya Savaşı yıllarında Cumhuriyet gazetesinde çizerliğini sürdüren Güler, 1941'de Vedat Günyol ile birlikte "**ARKADAŞ**" adlı çocuk dergisini, 1942-1944 yılları arasında ise "**AMCABEY**" adlı mizah dergisini yayımladı. Bu dergide özellikle genç karikatürcülere çizme imkânı tanıyarak, onların ilk çizgilerini yayımlayarak bu konuda da "**öncülük**" etti... Cemal Nadir güler kısacık ömrüne pek çok şey sığdıran çok üretken bir sanatçıydı. 10 kadar karikatür albümü yayımlandı. 5 kez karikatür sergisi açtı. ABD'deki sergisi büyük ilgi gördü... Ona ait bir başka yenilik de karikatür çizerlikle yetinmedi onun yazarlık yönü de vardır... Ankara Radyosu için çeşitli skeçler yazmıştır. "Yüz Karası" adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sergilenmiştir. Cemal Nadir Güler en verimli çağında, daha 45 yaşındayken, 27 Şubat 1947'de aramızdan ayrılır...

Cemal Nadir Güler için söylenecek sözler öyle bir sayfaya filan sığmaz... Onun Türk karikatürüne getirdiği yenilikleri sıralamak bile sayfalar tutabilir... Bir kere adı; **"1950 Kuşağı"** diye anılan çizerlerin ortaya çıkmasında onun çok büyük rolü vardır. Cemal Nadir usta, 1950 kuşağı çizerlerinin çoğunun kendine "örnek" aldığı, onu taklit ederek gerçek çizgisini bulduğu "öncü" bir isim olmuştur!.. Ama en önemli söylenecek cümle belki de şudur: **"O ülkemizde karikatürü kitlelere sevdirmeyi başaran modern anlamda ilk Türk çizeridir!.."** Gerçekten de **Cemal Nadir**'in gerçekleştirdiği en önemli atılım; karikatürü halkın günlük yaşamına sokmayı başarması, onu kitlelere fazlasıyla sevdirmesidir. Bu durum erken yaşta gelen ölümüyle daha da önem kazanır. İstanbul'da ilk kez bir çizerin tabutu arkasından binlerce İstanbullu gözyaşları denizi içerisinde yürümüştür... Bu o ana kadar ülkemizde görülmüş bir şey değildir... Onun ölümü halkı gerçekten çok sarsmış, çok üzmüş ve bir süre sonra İstanbul'da Cağaloğlu yokuşundaki bir sokağa adı verilmiştir... **Cemal Nadir Sokağı**... 1988-1989 yılları arasında "**Gazete**" adlı gazeteye "**Manşet**" adında bir mizah eki hazırlarken beni ayrıca mutlu eden bir durum söz konusuydu. Çünkü çalıştığımız iş hanı Cemal Nadir Sokağı'ndaydı. Mesleğimizin öncü üstadı olmuş bir şahsın adını taşıyan anlamlı bir sokakta bir mizah eki hazırlamak bana apayrı bir keyif vermişti doğrusu...

Biz gene 1947 yılına dönelim... **Cemal Nadir Güler**, Eminönü Halkevi'nde verdiği bir konferanstan oldukça yorgun ve terli eve döner... Hastadır... Kendisine konulan ilk teşhis "**grip**"tir... Fakat daha sonra sadece grip olmadığı anlaşıldı ve **Cemal Nadir** doktorların deyişiyle; "kan zehirlenmesinden" henüz 45 yaşındayken aramızdan ayrıldı... Bakın, 1947 yılında Cemal Tözem'in yayımladığı "**RADYO**" adlı dergide yayımlanan bir yazısında **Cemal Nadir Güler** karikatür anlayışını nasıl anlatıyor:

"Ben karikatürü bir güzel koku gibi insana bir an zevk verdikten sonra elde bir boş şişe veya sarı bir leke bırakıp havaya karışan bir marifet olmaktan başka türlü anlıyorum. O ne palyaçoluktur, ne de göbek attıran, çeneleri ağrıtan kahkahadır. Bence karikatür, insan beyninin muhtaç olduğu tebessüm ve tefekkürü (düşünceyi) temin eden bir güzel sanat olmalıdır..."

Günümüz karikatüründe "**balon**" içerisinde varolan yazılı karikatürün de sağlıklı şekilde ilk kullanıcısı yine **Cemal Nadir** olmuştur... Türkiye'de ilk çizgi "**Türk Walt Disney**"i diye bir tanımlama da hep varolmuştur... Türkiye'de ilk çizgi film denemesini de o yapmış ancak ülkenin yokluk yıllarının azizliğine uğrayarak maddî imkânsızlıklar yüzünden ne yazık ki bu çalışmasını tamamlayamamıştır. Tamamlanamayan bu çizgi filmin adı; "**Amcabey Plajda**"dır... Birkaç dakika sürecek bu çizgi film için **Cemal Nadir**, yüzlerce resim çizmiş ancak bu işi tek başına gerçekleştirmesi mümkün olmamıştır.

17 yıl boyunca "**Akşam**" gazetesinde çizen, "**Akşam**" gazetesiyle adeta bütünleşen Cemal Nadir, Akşam'da çalıştığı yıllarda; **Akbaba, Köroğlu, Arkadaş, Yedigün, Doğan Kardeş, Karikatür, Ayda Bir** gibi dergilere de çizmiştir... Onca yıl Akşam'da çalıştıktan sonra 2. Dünya Savaşı'nın son yılında **Cumhuriyet** gazetesine geçmesinin nedenini Avni İnsel'e şöyle anlatmıştır:

"Dar yakalı elbiseler giydiğim halde iki yakamı bir araya getiremiyorum. Şu yokuş Yunus Nadi gibi birkaç babacan patrona daha sahip olsa Babıâli, gazetecilerin Darülacezesi olmaktan kurtulur!.."

Cemal Nadir Güler, hayatı boyunca insanları çizgileriyle "gülümsetirken" pekçok meslektaşı gibi sıkıntılı bir yaşam sürmüş soyadına layık bir şekilde pek fazla gülememiştir. Türk karikatürünün bu büyük ustasını, önce ismini doğumunun 100. yılında sadece sevgiyle anmak yetmez!.. Sevgili meslektaş dostlar; bizler Karikatürcüler Derneği olarak 2002 yılı boyunca üyelerimizin de katılımıyla gerçekleştireceğimiz pek çok etkinlikte; onu unutan ya da pek tanımayan, hatta adını bile duymamış kitlelere gelin elbirliğiyle yeniden **Cemal Nadir** ustayı hatırlatalım... 2002'de bir dev şair **Nâzım Hikmet**'le birlikte, bir dev çizer **Cemal Nadir**'i 100. yaşlarında beraber analım!.. Gelecek aya dek **GÜLE-KALIN!..**

— E, anlat bakalım, İstanbulumuzda ne var, ne yok?..
— İyilik, sağlık!.. Maşallah Tünel kayışmış henüz kopmadı... Terkos borumuz patlamadı!...

Polis — Sen hangi mahallede oturuyorsun?

— Vallahi birader, geceleri girip çıktığım için mahallenin adını öğrenemedim.

(Cemal Nadir - Guguk mecmuası, sene 1924)

UNUTULMAYAN BİR ŞÖHRET

1947 yılının soğuk ve kasvetli günlerini, yakalandığım bir böbrek hastalığı yüzünden Alman Hastanesi'nde geçirmekte idim.

Hastanenin sakin ve sessiz muhitinde zamanın akışını her hasta gibi ben de kitap okuyarak, gelecek ziyaretçileri gözleyerek ve komşu hastalarla yârenlik ederek geçiriyordum.

Bir gün, yanımdaki odanın boşaldığını, buraya yeni bir hasta geldiğini haber verdiler.

O gün sabahtan akşama kadar yanımdaki odaya ziyaretçi akını oldu.

Bayağı merak etmiştim. Bu kesirül ahbap hasta kimdi?

Nihayet dayanamadım... Akşam vizitesine gelen doktora sordum.

Adam hayetle yüzüme baktı.

— Tanımıyor musunuz? Sizin meslektaşınız! Cemal Nadir Güler.

Hastaneye girmeden bir gün evvel yolda tesadüf ettiğimiz ve konuştuğum tam üs-sıhha kıymetli dostumun bu ani rahatsızlığı beni şaşırtmıştı.

Doktor müteessirane başını sallayarak:

— Maalesef, dedi. Hâlâ da bir teşhis koyamadık.

Ertesi gün ilk iş olarak bu kıymetli, zarif ve nazik şöhreti ziyaret edip hatırını sorayım dedim.

Ne yazık ki, sevimli ahbabım komaya girmiş, doktorlar da ziyareti yasak etmişlerdi.

Kendisine ait haberleri günü gününe ancak, fedakâr zevcesinden alabiliyordum.

Nihayet kara gün ve kimsenin birbirine itiraf edemediği korkunç akibet geldi çattı.

Türk matbuatının hakikaten hesna ve müstesna kabiliyetinin vefat haberini aldık.

Yağmurlu bir gündü, gök bile ıstırabımıza iştirak ediyor gibiydi. Tabutunun arkasından binler ve binlerce kişi yürüdü.

Yüzlerde karışık gözlerde gülücük ruhta neş'e yaratmasını bilen bu dahî sanatkâr için bütün okuyucusu ve dostları göz yaşı döktüler.

O, çizgilere can, hatlara ruh vermiş bir sanatkârdı.

O, bugünün daima aradığı ve istikbalin de mütemadiyen arayacağı beynelmilel çapta bir şöhretti.

Ve yine o, "Baki kalan bu kubbede hoş bir sada imiş" sözünü tam manasile yaşatan bir insandı.

Ümit Deniz - *Hergün, 27.2.1951*

DALKAVUĞUN MACERALARI:

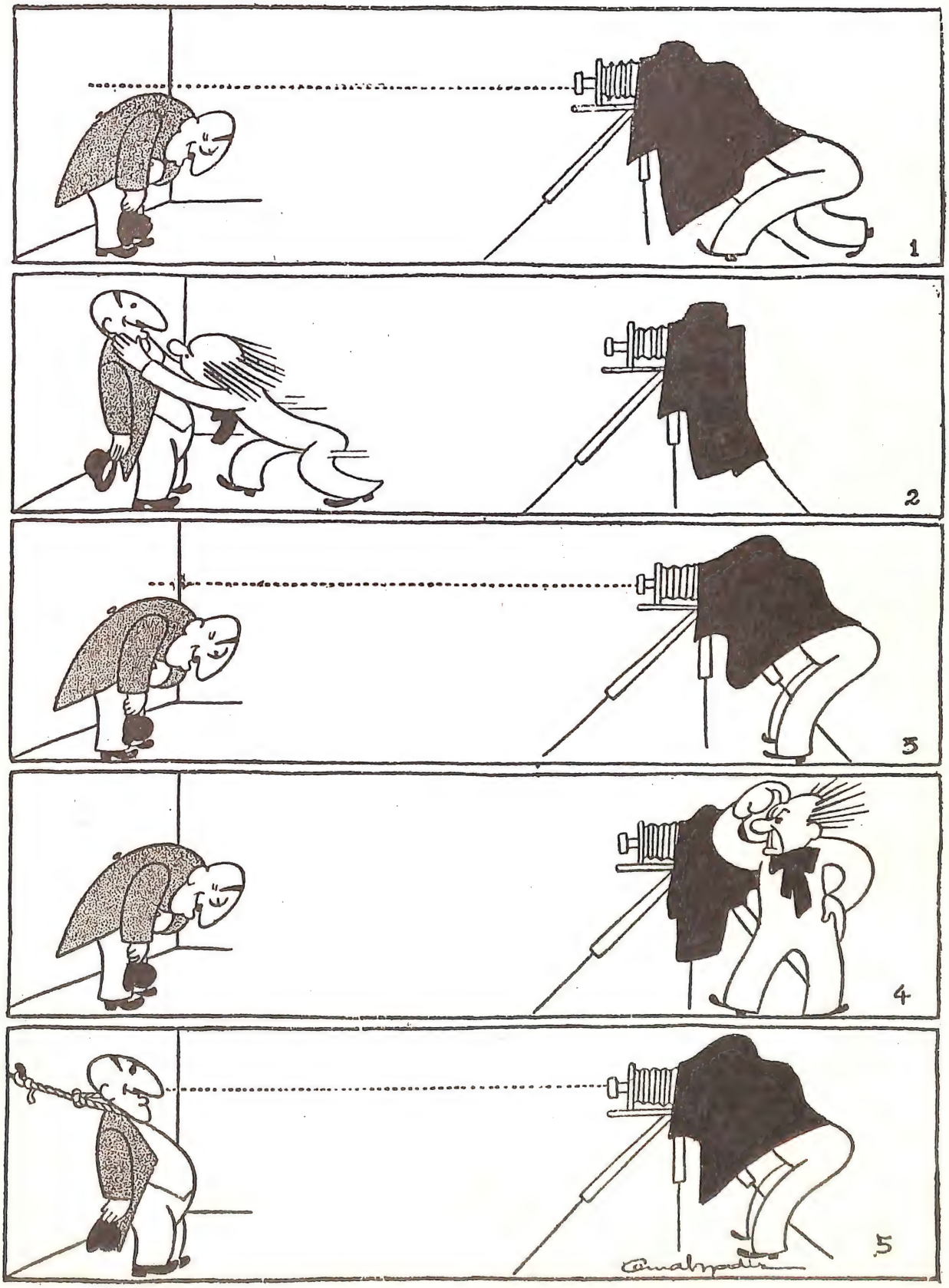

DALKAVUK RESİM ÇEKTİRİYOR!

GÜLER AİLESİYLE EL ELE...

Bu pazarınızı güle-eğlene geçirmek için en güzel çare, **Güler** ailesinin arasına katılmaktır: Yurdun hangi köşesinde olursanız olunuz, onları elinizin altında bulmak için bayiinize, yahut kütüphanenize uğramanız kâfidir sanırım. Hilmi Yücebaş'ın **"Bütün Cepheleriyle Cemal Nadir"** kitabının içinde hepsini sanat babalar ile bir arada bulacaksınız: **Amca Beyle Yeğen, Dede ile Torun, Akla Kara, Yeni Zenginle Dalkavuk**, birbirinin elinden tutmuş; aralıklayacağınız kapıdan güle,oynaya içeri dolmaya, etrafınızı sarıp sizi de keyfe ve kahkahaya boğmaya hazırdırlar... Her üzümden şıra, her meyveden usare çıkarır gibi her vak'adan bir nükte çıkarmak **Cemal Nadir**'e mahsus bir meziyetti... Hani iyi kurulmuş, düzgün işleyen; usta işi, mükemmel inbikler vardır: Artık, içine ısırgan otu da atsanız, ondan da bir usare, bir ıtır elde edeceğiniz muhakkaktır. İşte böylesine, **Cemal Nadir**, senelerce, Babıâli caddesinde, kurulmuş bir inbik gibi, gözüne çarpan, içine düşen her ottan bir ıtır, her hadiseden bir nükte çıkarmasını bildi... Hâlis, yerli, köklü mizah dehâmızın son başarılı parıltıları onda idi. Biraz **Nasrettin Hoca**, biraz **İncili Çavuş**, biraz **Karagöz**... O, bizim asrî mizah ruhumuzdu... Sadece hırpalayan, yüz buruşturan, hele yüz kızartan hiç değil! Alaya aldığını bile güldüren efendi ve usta mizah... Sözüm yabana mizah değil, gıdıklanmadan gülünmeyecek nükte değil, resim bozuntusu karikatür değil; asıl mizah, asıl karikatür...

ŞAŞAKALMIŞ VAPURLAR!

Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânı mı dersiniz, yoksa, "Yanlış hesap Bağdat'tan döner" mi? Her ne hal ise; bir zamanlar yine denizyolları şimdi konulmak istendiği şekilde, yarı şirket-yarı resmî teşekkül, bir şeylerdi. Adına da "**Akay**" demişlerdi. İşlettiği vapurların bacalarında birer kocaman "A" işareti göze çarpıyordu. O zaman **Cemal Nadir**, bir karikatür yapmıştı: Birçok vapurlar, köprünün iki yanına dizilmişler; bir İstanbul'a, bir onun güzelliğinden habersiz geçip giden insanlara bakıyorlar ve hep bir ağızdan (açık ağız halindeki bacalarından) feryadı basıyorları: A! A! A!

Cemal Nadir öleli yıllar oldu. Eksikliğinin doldurulamadığı muhakkak. Nüktelerinin hepsi sağlam ve anlaşılır kalsın diye, ona hürmetimizden, bizim de pek bir şey değiştirdiğimiz yok (Aman demokrasi müstesna!) İşte, meselâ, portakal ve mandalina zamanı, sokaklarımızı, **Cemal Nadir**'e bugün dahi hak vermiş olmak, bir taraftan belediye, bir taraftan halk, birer karikatür modeli ve müzesi halinde, muhafazaya dikkat ediyoruz. Neredeyse merhum, memnun ve mütebessim doğrulacak, yine bu sokaklardan birinin resmini çiziktirecek; resmin içinde mutat imzasını arayacağız, yok; bakacağız ki kâğıtta hatırı sayılır bir beyaz ve temiz aralık bıraktıktan sonra bir köşeye küçücük bir imza atmış; üstünde şu mazeret cümlesi: "Bu kadar müzehrafat arasına imzamı atamadığım için okuyuculardan özür dilerim!.."

ALIŞKANLIK BAŞA BELÂ!

Meccanî kliniklerde ağrıyan halk dişlerinin çivi sökülür gibi alındığını herkes rivayet ededursun; dişçilerimizin ne kadar mesleklerine düşkün, hastaya acımaya ve ıstırabı dindirmeye ne kadar alışık olduğunu, her zaman, Cemal Nadir'in bir karikatüründen öğrenip teselli bulmak mümkün: Beyaz önlemler içide bir adam; bir elinde kerpeten, bir elinde uyuşturucu madde şırınga edecek âlet, ihtiyatlı adımlarla odanın bir köşesine ilerliyor. Oracıkta ne dişi ağrıyan bir insan, ne de dişinden muzdarip bir hayvan! Duvarda levha, yahut ayna asmaya mahsus bir çivi var; o çıkarılacak!..

Behçet Kemal Çağlar - *Vatan, 17.12.1950*

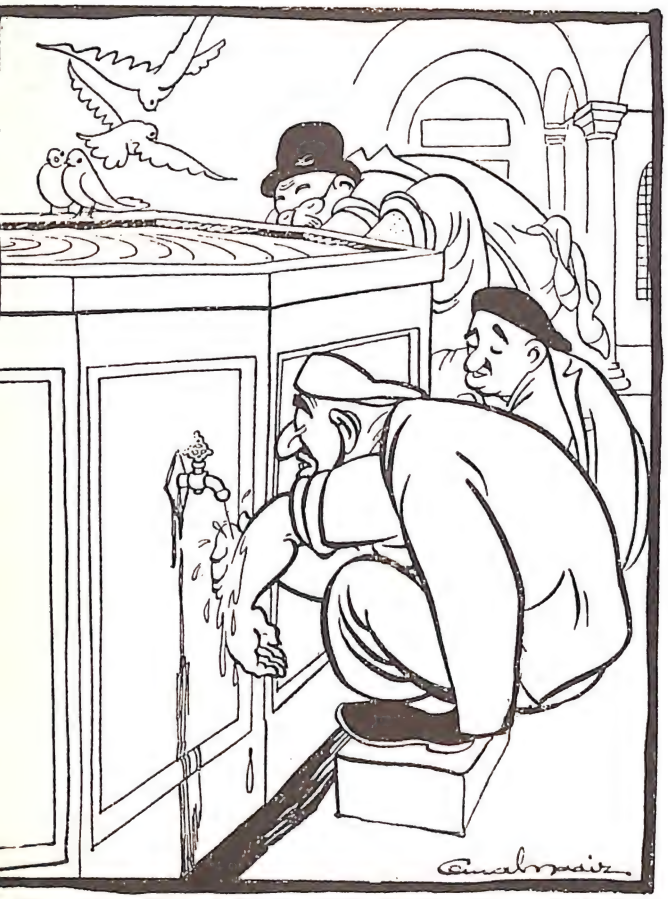

«Tüccaran-ı mûteberanıdan Hacı Hâfız Hayaî — Cenab-ı Hakka hamsenalar olsun ki bilâder, her yalan söyledikten sonra abdest tazelemeği min kullarına emretmemiş...
Ortağı — Bu su kıtlığında niderdik?!.. (3 - 9 - 945)

Tarih — Dikkat edin çocuklar!.. Büyük eserin en önemli fasılına geldik!... (29 - 10 - 946)

VÂ-NÛ'NUN MÜHİM İFŞAATI (!?..)

Cemal Nadir Güler öldükten sonra bir veya iki gün sonra (**Akşam**) gazetesinde Vâ-Nû imzasiyle garip bir yazı çıktı: Büyük karikatür üstadının tabelacı çıraklığından kurtulamadığı günlere ait acı bir hatıra:

Cemal Nadir'in fî tarihinde ayağına giyecek çorabı yokmuş. Ve çorapsız olduğu farkedilmesin diye ayaklarını çini mürekkebi ile boyarmış.

Aradan epey zaman geçmiş olmasına rağmen kalbimize bir ok gibi saklanan bu mânâsız ifşaatın hâlâ tesiri altındayım. A benim eski mektep arkadaşım... Cemal Nadir'e ati yazacak başka şey bulamadın mı?

Evet, biliyorum!..

Bir sanatkârın, hatta şöhretin en yüksek mevkiine eriştiği günlerde bile sefalet içinde kıvranması, onun şerefine leke getirmez. **Cemal Nadir**, çorapsız geçmiş ve ayağını çini mürekkebi ile boyamış olabilir. Fakat bu vakıayı anlatmak için onun ölümünü mü beklemeli idin?

Herkes, genç ihtiyar, kadın erkek bütün memleket halkı onun ölümüne ağlarken, hakkında yazacak başka anekdot kalmamış gibi ve hiç münasebet yokken bu boyanmış ayak hikâyesini ortaya atmakta mânâ ne idi?

Bu yazının **Cemal Nadir**'e candan dost olan bir kalem sahibinin elinden çıktığına insanın inanacağı gelmiyor.

Yoksa Cemal Nadir'in vaktile (**Akşam**)dan (**Cumhuriyet**)e atlamış olmasının sebeplerini araştıranlar, bu yazıda bir eski kuyruk acısının da tesirini keşfetmişler midir?

Gözlerinden öperim eski mektep arkadaşım.

R.Y. - *Bekri Mustafa, 29.3.1947*

Salamon — Ooof of!.. Ben çok talihsiz adamim Raşel!...

Raşel — Neden?

Salamon — Elimdeki 800 piyango biletindan 799 una ikramiye çikti da bir tanesina iç bir şey çikmadi!..

Davit — Mademki köpeğin ısırıyor, evvelden haber versene!..

Bahçıvan — Merak etme, yine kaçamazdın!...

— Kaçamazdım amma pantalonumu çıkarırdım!...

DÜNYA ÇAPINDA BİR SANATKÂR

Bugün, büyük karikatürist **Cemal Nadir Güler**'in ebedi yete kavuşmasının altıncı yıldönümüdür. **Cemal Nadir** uzun ca süren, fakat mahiyeti bir türlü tamamiyle anlaşılamayan bir hastalıktan sonra aramızdan ayrılmıştı. Henüz genç yaş ta ve sanat bakımından en verimli bir çağda ölümü herkes çok müteessir etmiş, cenaze merasiminde binlerce halk bu lunmuştu. Bütün gözler yaşlıydı. Bir sanatkârın ölümünün bu kadar büyük ve umumî teessür uyandırdığı o zamana kada görülmemişti.

Cemal Nadir, gösterilen sevgi ve alâkaya hakikaten la yıktı. Eserleriyle âdeta yeni bir çığır açmıştı. Gazeteyi elin alan, her şeyden evvel onun karikatürüne göz atardı. **Cema Nadir**'in pek az sanatkâra nasip olan hususiyeti, eserlerinin herkeste aynı derecede zevk ve alaka uyandırabilmesiydi Onun karikatürlerini kültürlü insanlar kadar halk tabakası da anlar, beğenirdi.

Cemal Nadir'i beğenen yalnız biz değildik, yabancılar da ona hayrandılar. Karikatürlerini sık sık **Amerikan, İngiliz, Al man, Fransız** mecmuaları iktibas ederdi. Amerika'da **Cema Nadir**'in eserlerinden mürekkep bir sergi açılmış, sergi çok rağbet görmüştü. O, milletlerarası çapta bir sanatkârdı.

Şurasını hatırlatmak lazımdır ki, **Cemal Nadir** çok sıkı bi zamanda, sıkı şartlar altında çalışmıştır. Sanat, tazyik değil geniş hürriyet ister. **Cemal Nadir** bugünkü **demokrat ve serbestlik** devrinde çalışmış olsaydı hiç şüphesiz daha baş ka, daha fevkalâde eserler verirdi.

Büyük sanatkâr son derece zeki idi, gözlerinden âdeta zekâ fışkırırdı. Zekâsı nisbetinde de mütevazıydı. Kendisiyle uzun müddet **Akşam** gazetesinde aynı odada çalıştık. Onda bir gün gururuna delâlet edecek bir hal görmedim.

Cemal Nadir'in başlıca hususiyetlerinden biri de dilimize mükemmel surette hâkim olmasıydı. O, büyük bir karikatürist olduğu kadar kıymetli muharrirdi. Müstear adla yazdığı çok güzel yazılar vardır.

Her şeyin komik tarafını bulan, karikatürleriyle herkese tebessüm dağıtan güleryüzlü **Cemal Nadir** çok ince ruhlu âdeta içli bir insandı. Küçük bir hadise onu müteessir eder fakat teessürünü belli etmez, içinde saklardı. Hastalığında belki de bu gibi hislerin tesiri vardır.

Genç yaşta aramızdan ayrılan **Cemal Nadir**, arkasında büyük bir boşluk bırakmıştır. Fakat her geçen yıl onu unut turmak şöyle dursun, daha kuvvetle hatırlatacak, yeni yeti şenler **Cemal Nadir**'le gurur duyacaklardır.

Enis Tahsin Til - *Vatan, 27.2.1953*

CEMAL NADİR

Edebî ve tarihî tetkikleriyle tanıdığımız **Hilmi Yücebaş** bugünlerde bize çok değerli bir eser daha kazandırmış bulunuyor: **Cemal Nadir**.

Merhum sanatkârın her ölüm yıl dönümü münasebetiyle yazdığım yazılarda karikatarün, gazete gibi, fazla aktüel oluşu yüzünden, fâni karakterini belirtmiş, büyük karikatürist **Cemal Nadir**'i fânilikten kurtarmak için eserlerinin toplanıp basılmasını ısrarla ileri sürmüştüm. İşte **Hilmi Yücebaş** bu yüce işi tek başına başarmış. 130 büyük sahife tutan eserde **Cemal Nadir**'in karikatürlerinden mühim bir kısmı yer almış. Ayrıca Türk münevverlerinin merhum hakkındaki yazıları bir araya getirilmiş.

Yani **Hilmi Yücebaş**'ın eseri sadece bir karikatür albümü değildir; **Cemal Nadir** hakkında fikir edinmek isteyecek bir kimseye iyi bir rehberdir.

Cemal Nadir'in 4üncü ölüm yıl dönümü münasebetiyle kazandığımız **Hilmi Yücebaş**'ın eseri millî bir kazançtır: Kitabın hazırlanması için hayli emek, araştırma ve masraf göze alınmış. Bir süre klişe ile dolu olan bu büyük esere konulan ufak ücret de bu işten kazanç beklenilmediğini açıkça göstermektedir. "Ben kitabımla, sadece eşsiz ve aziz **Cemal Nadir**'in hatırasına şükran borcumu ödemeye çalıştım..." diyen **Hilmi Yücebaş**, bu sözünde ne kadar samimi ve içtendir.

Hilmi Yücebaş'ın eseri tertip ve baskı itibariyle de gayet temiz ve titizdir. Bu faideli ve eğlenceli kitabın her aile ocağında yer almasını dilerken hazırlayıcısı ve çilekeşi **Hilmi Yücebaş**'ı da tebrik ederim.

Enver Naci Gökşen - ***Son Saat, 12.3.1951***

Kadın — Do do doğu kuzeyde, ye ye ye yeni bir... yeni bir... kömür nür mür, kömür.. ma.. ma (made).. madeni.. madeni bulunmuş... bulunuş...

Yeni zengin— Allah Allah... Şu dünyada altından başka maden de var emek!..

(22/10/1945)

— Reşad Nuri ile Esad Mahmud!..

— Hangisi daha kuvvetli muharrirdir?...

— Tabii Esad Mahmud... Baksana ötekinin üçü kadar!..

— **Yaşasın!.. Babam kendine bir pantalon aldı!..**
— **Sana ne be?..**
— **Bana ne olur mu, eskisini ben giyeceğim!**

Neşriyat meraklısı bir vatandaş!..

BİR KİTAP DOLAYİSİYLE

Önümde uzun zaman titiz bir çalışma sonunda meydana geldiği yek nazarda anlaşılan bir kitap var: **Hilmi Yücebaş**'ın "**Bütün Cepheleriyle Cemal Nadir**" adlı eseri...

Beynelmilel bir şöhrete sahip olan **Cemal Nadir** ile Babıâli'de tanışmak nasip olmuştu. Onu **Amcabey** isimli haftalık mecmuayı çıkarırken tanımıştım. Son olarak da bir konferansta konuşmasını dinlemek, yüzünü görmek nasip oldu.

... Fakat ne yazık ki normalin üstünde çalışan bir makine gibi bir gün durmak zorunda kaldı; fâni dünyaya, genç denilecek bir yaşta ve en verimli çağında, gözlerini yumdu.

... O **Amcabey**'i ile beraber kalbimizde, fakat biz ne yazık ki ona karşı olan vazifemizi hâlâ yerine getiremedik. Dört sene evvel aramızdan ebediyete göç eden **Cemal Nadir**, şimdi Asrî Mezarlık'ta taşı bile olmayan bir mezarda ebedî uykusunu uyumaktadır.

Söylemesi acı, acı olduğu kadar da yüz kızartıcı olmasına rağmen Babıâli bu kardeşine karşı üzerine düşen vazifeyi yapmamıştır. Çok ama çok yazık!

Burada Hilmi Yücebaş'a:

1- Kütüphanemize dünya çapında bir sanatkârımız olan Cemal Nadir için yazılmış yazıları ve onun en güzel eserlerini bir araya topladığı için,

2- Bu eseri ile bizlere onun hâlâ taşsız bir mezarda yattığını hatırlatmasından dolayı iki kere teşekkür etmek istiyorum.

Belki bu eser ona karşı olan vazifemizi yapmamız için bir vesile olur.

Selçuk K. Emre - ***Zaman Akşam Postası***
12 Aralık 1950

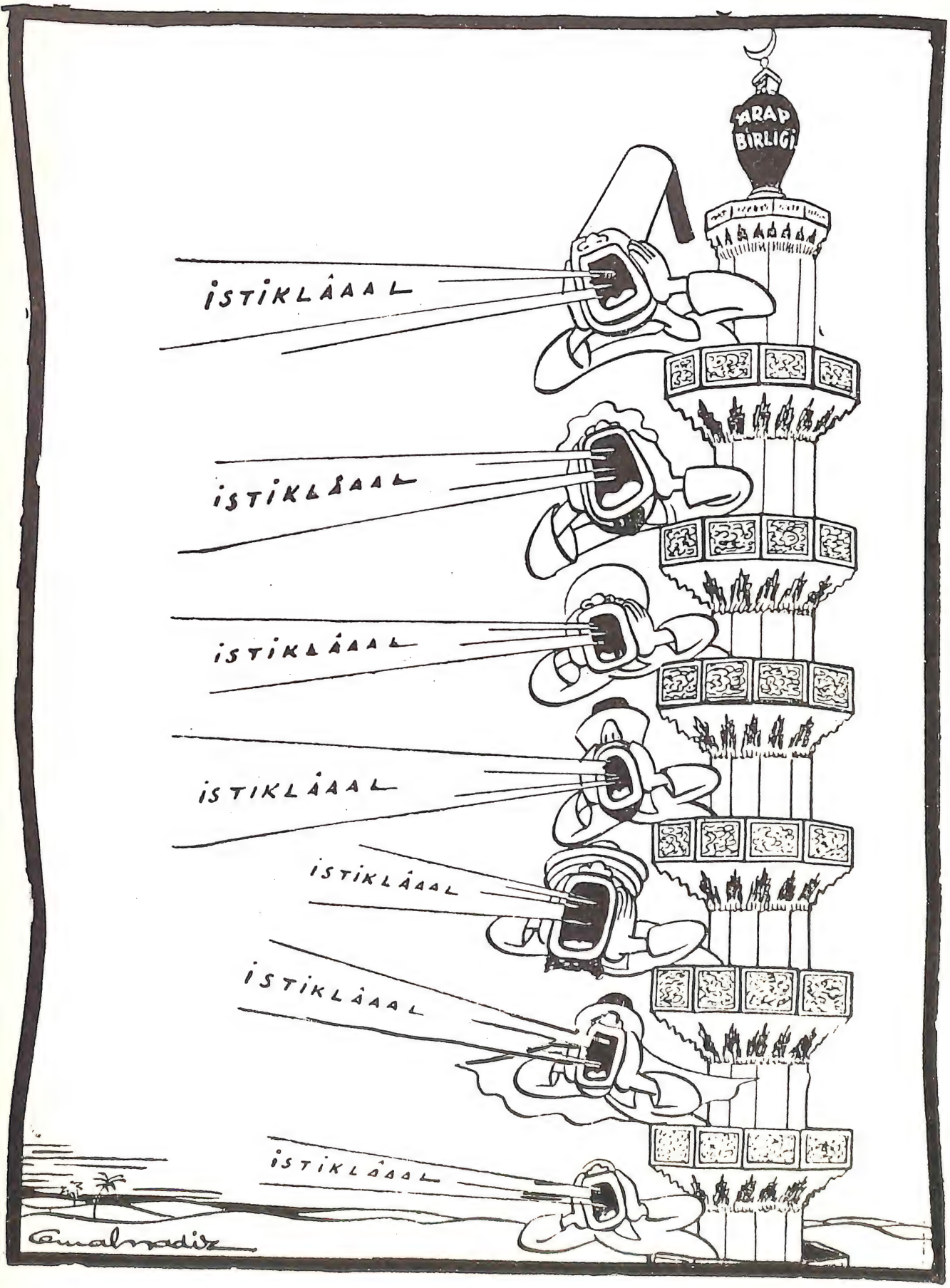

«YEDİ DELİKLİ TOKMAK,

BUNU BİLMEYEN AHMAK!..»

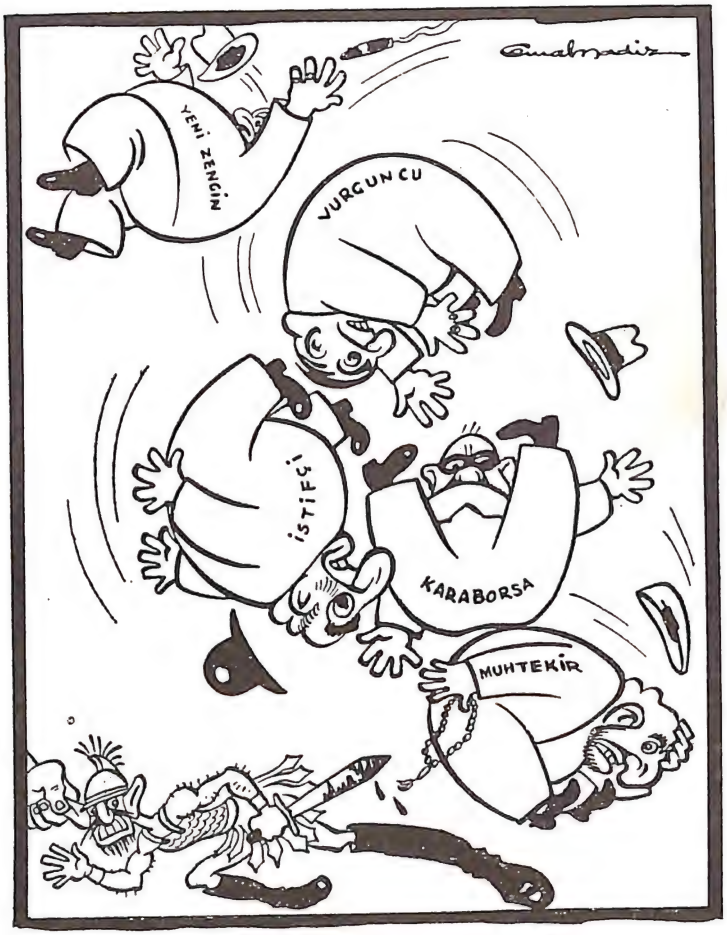

Yerden göğe küp dizdiler,
Altındakin bir çektiler...
Seyreyleyin gümbürtüyü!..
(12/5/1945)

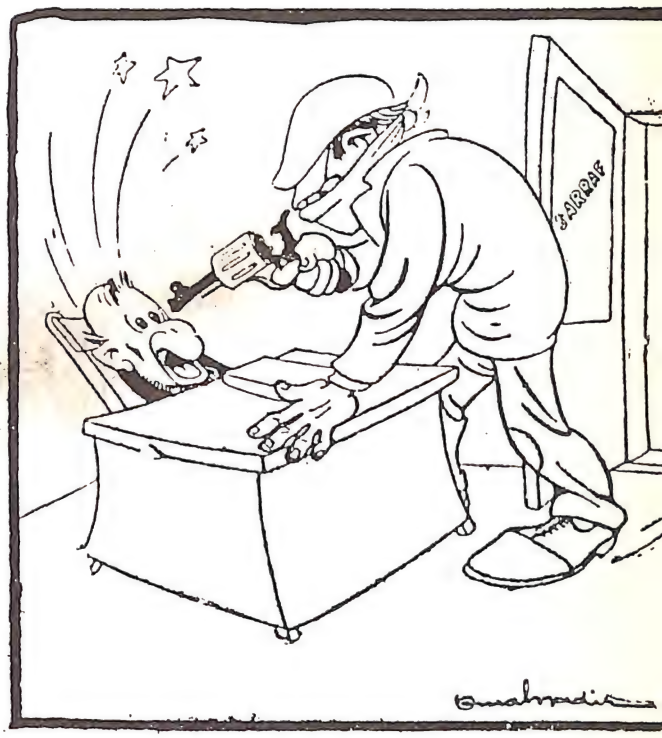

Karmanyolacı — Çıkar paraları!.

Salamon — Kefilin var mi?

MUALLİM CEMAL NADİR

Şüphe yok ki, Bursa'dan büyük devlet adamları, âlimler, sanatkârlar, iş adamları, siyaset adamları yetişmiştir. Bu büyük şöhretler arasında en talihsizi karikatürist **Cemal Nadir**'dir. Gençliği birçok mahrumiyetler içinde geçen bizim Cemal Nadir, tam dünya çapında bir şöhret sağlamaya namzed iken, çok genç yaşında arkasında doldurulmaz bir boşluk bırakarak aramızdan ayrıldı.

Cemal Nadir hayatın yalnız gülünç taraflarını değil, en acıklı ve iğrenç hadiselerini bile yerinde bir nükte ile ve birkaç çizgi ile, dudaklarımızda bir tebessüm haline getirmek, mucizesini gösteren sanatkârdı. Ölüm bile onun sevimli çizgilerinde, korkunç manasını kaybederek tatlı ve mûnis bir hüviyete bürünüyordu.

Bursa'da hususî bir mektepte muallimlik ettiği sıralarda ihtiyaç içinde kıvranırken mektebin müdiresi **Zehra Hanım** kendisine sormuş:

— Cemal Bey, bugün ayın kaçı?

Cemal Nadir, hiç düşünmeden cevap vermiş:

— Tam kırk biri Hoca Hanım...

— Ayın kırk biri olur mu imiş canım?

— Vallahi kırk bir günden beri maaş aldığımız yok da...

Bu nükteli cevapta ince bir târiz gizlendiğini sezen Müdire Hanım o gün **Cemal Nadir**'in maaşını vermiş, o da bu suretle ay başının geldiğini anlamış.

A. Cemal Erksan- ***Panorama, 1954***

CEMAL NADİR'LE MİKROFONDA KONUŞMA

...Temsil bitti, tam gong vuracağı sırada stüdyonun kapısı aralandı. Bir de baktık ki, radyomuzun tipleri arasında karışan bacanakların babası Cemal Nadir!..

Meğer Ankara'ya gelmiş, dışarıda skeci dinliyormuş.

— İçeri, içeri diye işaret ettik. Mikrofon açık olmasaydı bağıracaktık!

Hemen dinleyicilere: — Bir dakika, bir dakika, diye seslendik, radyolarınızı kapatmayın, Cemal Nadir'i karşınızda bulacaksınız!..

Bu kadar âni karşılaşma üzerine, ne soracağımızı da şaşırdık. Damdan düşer gibi ağzımızdan şu soru çıkıverdi:

— Kaç yaşınızdasınız üstad?

Cemal Nadir'i herkesin tasarladığından daha genç bulduğumuzdan mıdır nedir, ilk sualimiz bu oldu işte!.. O da, galiba her zaman maruz kaldığı bu suale gülerek ve belki de yüz kırkıncı defa olarak:

— Kırk!.. dedi ve Bursa'da doğduğunu ilâve etti.

Ondan sonraki suallerimiz tabiî hep böyle âfakî olamazdı. Lafı sanatına, karikatüre döktük:

— Ne zamandan beri karikatür yaparsınız?

— 1920'den beri!

— Çocukluğunuzda da karikatür yapar mıydınız?

— Hayır!.. Ben resme âşık bir çocuktum. Elim kalem tutmaya başlayalıdan beri resim yaparım. Tabiî kendi kendime yaptığım resimler karikatür değilse de, mükemmel resim karikatürü olurlardı!.. Büyüyünce de mühim, müzelik, büyük tablo yapan, başı takkeli, sakalı göbekte "metr" üstad bir ressam olmak muradımdı!.. Fakat hadiseler beni böyle bir şereften uzaklaştırdı. Karikatürcü oldum çıktım!..

— Karikatür telâkkiniz nedir?

— Ben karikatürü, bir güzel koku gibi insana bir an zevk verdikten sonra elde bir boş şişe veya bir sarı leke bırakıp havaya karışan bir marifet olmaktan başka türlü anlıyorum. O ne palyaçoluktur, ne de göbek attıran, çeneleri ağrıtan kahkahadır. Bence karikatür, insan beyninin muhtaç olduğu tebessüm ve tefekkürü temin eden bir güzel sanat olmalıdır.

— Nasıl çalışırsınız?

— Gayet muntazam, sabahları herkesin uyuduğu saatlerde kalkar, o gün yapacağım karikatürlerin mevzularını hazırlarım. Ondan sonra da kahvealtımı eder, gazetemi okur, resimlerimi çizmeye otururum. Pazarlar da dahil olmak üzere günlerimin yarısı çalışmakla, yarısı da okumak, konuşmak, gezmek ve istirahat etmekle geçer...

— Siz, Türk mizah tipleri arasına birkaç tip yaratıp katmış bir sanatkârsınız. Mesela, "Amcabey", "Akla Kara" gibi ve çocuklar için bulduğunuz "Dede ile Torun" gibi!.. Acaba bunlardan hangisini daha çok beğenir ve seversiniz?

— Tabiî Amcabey'i...

— Amcabey'i nasıl doğurdunuz?

— Bu, kendimin de henüz çözemediğim bir meseledir. Ben mi Amcabey'i doğurdum, yoksa o mu beni doğurdu, pek farkında değilim. Çünkü Amcabey'i seven birçok okuyucular beni Amcabey vasıtasiyle tanırlar!.. Zaten bu zayif cüsse ile Amcabey gibi koskoca bir şahsiyeti doğurmak pek akla uygun değildir!.. Fakat bazen küçücük, mini mini hadiselerin büyük olaylar doğurduğu olmuyor mu? Meselâ şu muazzam cihan harbi bir küçük Danzig hadisesinden doğmuştur...

— Yakında Amcabey adında bir mizah mecmuası çıkaracağınızı duyduk, doğru mu?

— Evet, doğru, Malûma, Amcabey artık 14 yaşına basmış bir mizahî kahramandır! Böyle bir mecmuaya da hak kazanmış olabilir sanırım!..

— Radyo için yarattığınız patavatsız tipi, yahut şu çifte bacanağı nasıl buluyorsunuz?

— bunlar hakkında benden evvel dinleyicilerin hüküm vermeleri doğru olur. Böyle olmakla beraber mikrofon artistlerinin gayretiyle bacanakların şöhreti ve kazanacakları hayatiyet Amcabey'i de gölgede bırakacağa benziyor.

Bu kadar hazırlıksız suallerimize Cemal Nadir'in de hiç hazırlanmadan verdiği cevapları umarız ki, aziz dinleyicilerimiz de kâfi bulmuşlardır. Bu güvenle radyo ve dinleyiciler adına kendisine teşekkür ettik. Bacanakların ilk temsilleri böyle kısa bir konuşma ile sona ermiş oldu.

Kemal Tözem - ***Radyo Mecmuası, 15.10.1942***

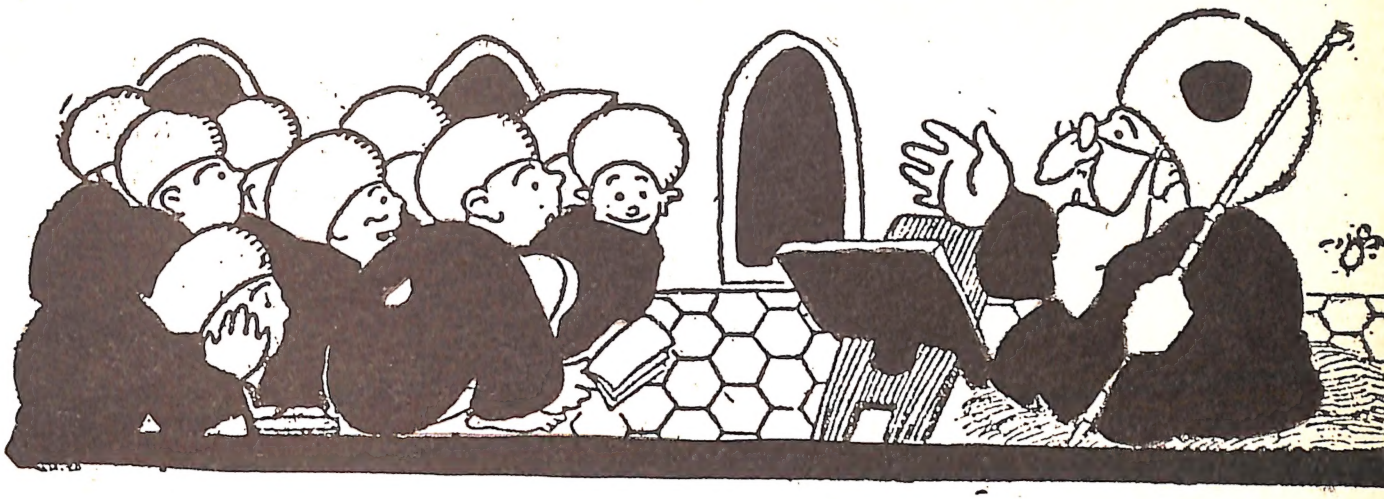

1925 de :

Hoca — Hazreti Nuh Aleyhisselâm zamanındaki tufanda her tara sular istilâ ettiği zaman insanlar ne oldu acap?

Talebelerden biri — Ne olacaklar Hoca efendi sırsıklam olmuşlardır

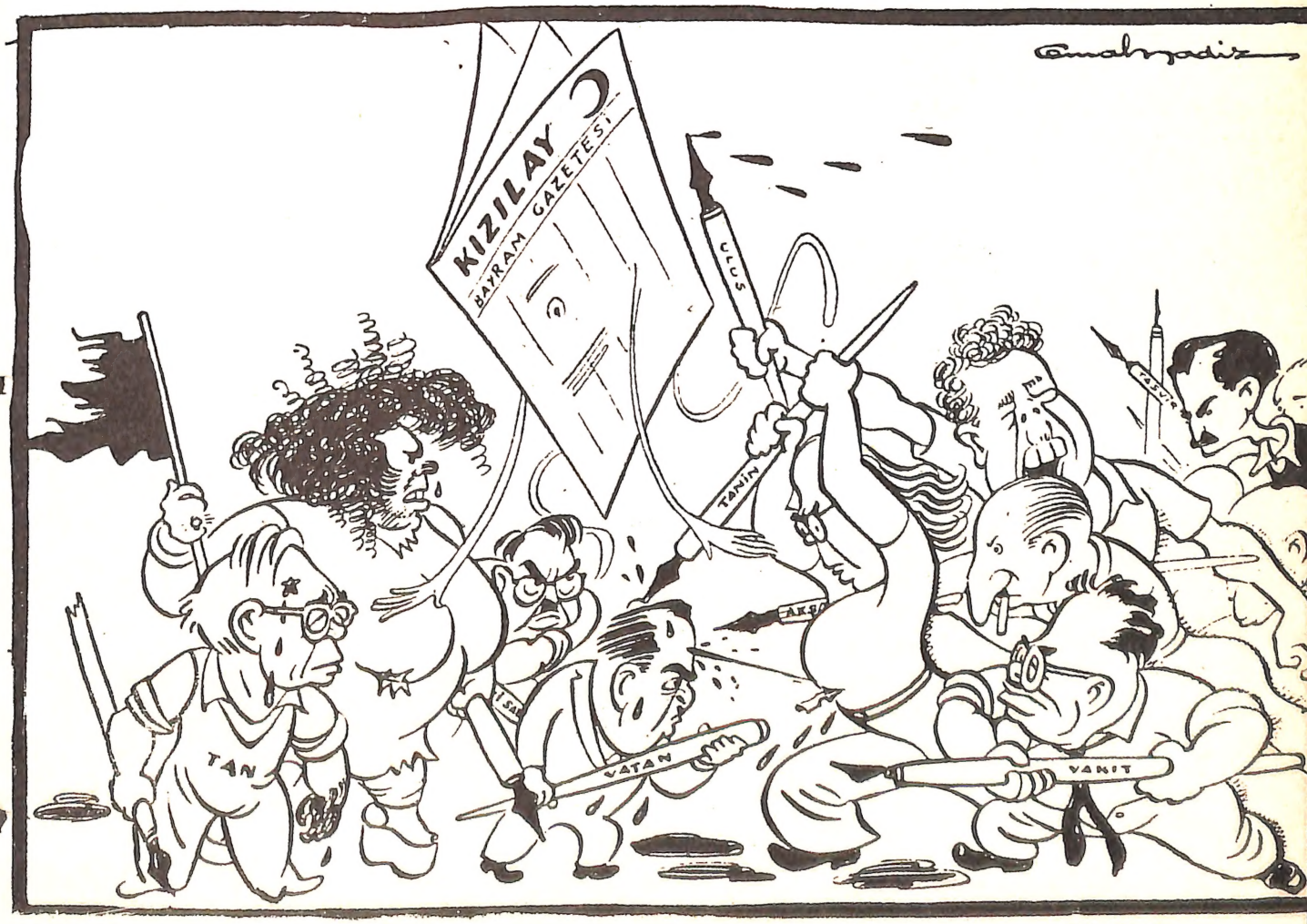

Kızılay — Galiba tam zamanında yetiştim!.. (8/9/1945)

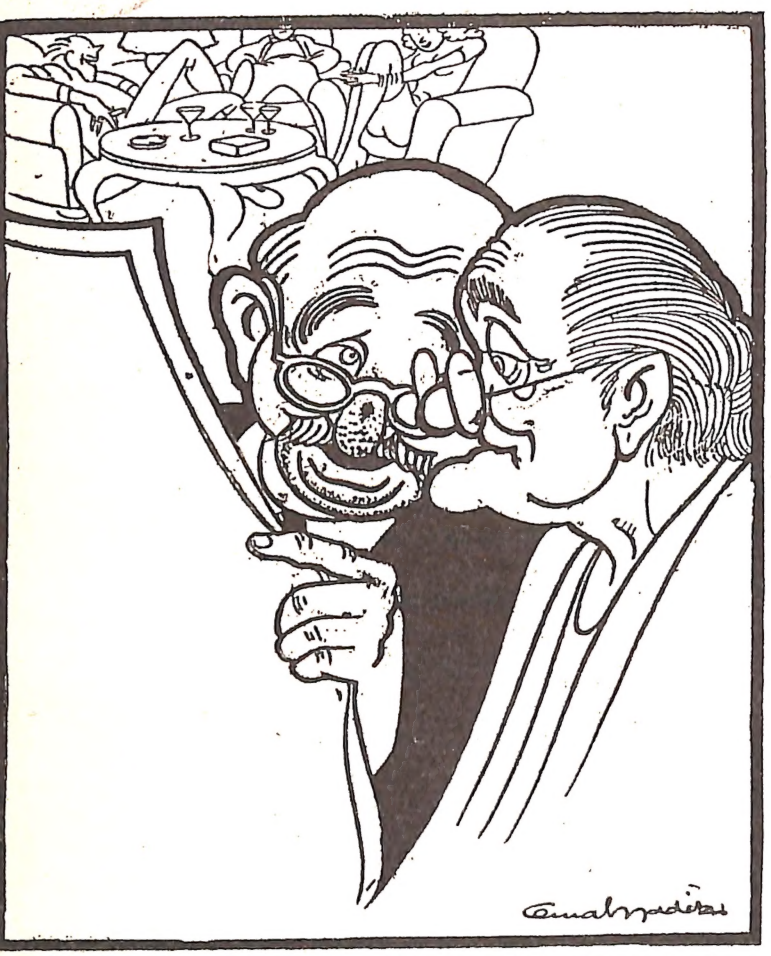

– Bizim zübbe damat «Paris'te bir tek çıkmaz sokak yoktur!» der durur; bak Dörtler konferansı orada da bir çıkmaza girmiş!...

(615/946)

Ressam — Size iki yüz liraya bırakırım...

Yeni zengin — Kabul... Yalnız şişenin üstüne bir şampanya etiketi yapıştırınız!..

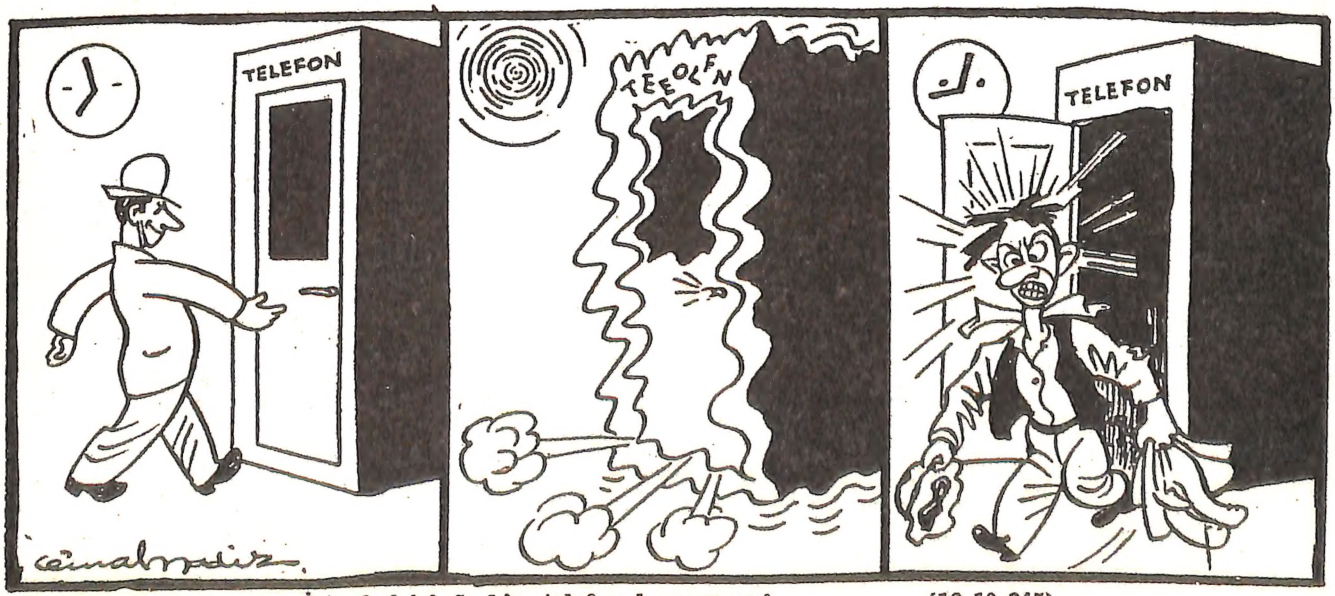

İstanbul içinde bir telefon konuşması!..

(16-10-945)

Park kapılarında :

Kadın — Müsaade ederseniz biraz parka girip hava alalım baylar!..

(24 - 6 - 946)

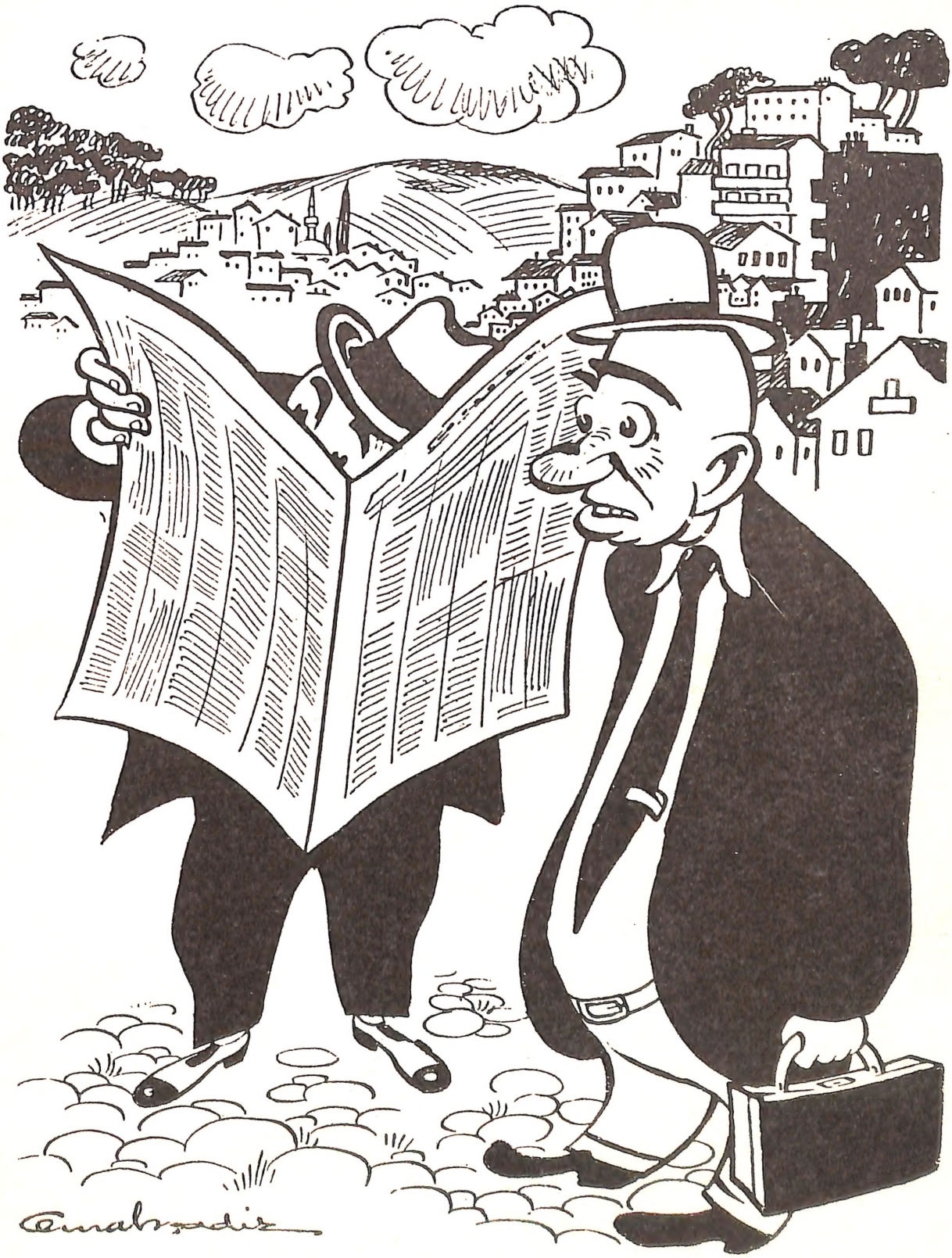

— Şu Japonyanın haline bakıyorum da...
— Acıyor musun?.
— Hayır... Hitler'in orada olduğuna inanasım geliyor!..